

04.13.

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ імені С.П. КОРОЛЬОВА
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Методичні рекомендації
щодо вивчення дисципліни

*Затверджено начальником військового інституту
для студентів*

Житомир
2013

ББК 65.290-2

О-75

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського військового інституту імені С.П. Корольова Національного авіаційного університету (протокол № 7 від 19 грудня 2012 року)

Рецензенти:

В.В. Вольська – кандидат економічних наук

Н.М. Савченко – кандидат економічних наук

Основи менеджменту: методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни / розроб. В.І. Тернопільська. – Житомир: ЖВІ НАУ, 2013. – 40 с.

Методичні рекомендації розроблені відповідно до навчальної програми дисципліни «Основи менеджменту». Вони містять рекомендації студентам щодо наукової організації навчальної праці на лекціях, семінарах, у ході самостійної роботи. Охоплюють навчальні питання розділів та тем, завдання та плани семінарських занять, тлумачення основних категорій та термінів менеджменту.

Для студентів заочної форми навчання запропоновані теми контрольних робіт та рекомендації щодо їх написання.

Видання призначене для надання методичної допомоги студентам денної та заочної форм навчання у вивченні навчальної дисципліни «Основи менеджменту».

Розробила доктор педагогічних наук, професор кафедри суспільних наук **В.І. Тернопільська**.

ББК 65.290-2

ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ

Методичні рекомендації щодо вивчення дисципліни

Розробила

Тернопільська Валентина Іванівна

Редактор **А.В. Ретивих**

Технічний редактор **О.В. Белікова**

Комп'ютерне верстання **І.М. Барілової**

Свідоцтво про реєстрацію № 877 від 11 листопада 2010 року

Підписано до друку 24.04.13. Формат 60×84/16

Ум. друк. арк. 2,32. Зам. 337 офс.

Безкоштовно

Друкарня ЖВІ НАУ

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Методичні поради щодо вивчення дисципліни «Основи менеджменту»	5
2. Мета та основні завдання вивчення дисципліни «Основи менеджменту»	10
3. Розподіл навчального часу за розділами, темами і видами навчальних занять	13
4. Зміст курсу «Основи менеджменту»	14
5. Засоби поточного та підсумкового контролю	37
6. Тематика контрольних робіт для студентів заочної форми навчання	38
Список рекомендованої літератури	40

ВСТУП

Основною задачею менеджменту повинно бути забезпечення найбільшого процвітання підприємця разом з максимумом добробуту кожного працівника.

Ф. Тейлор

Формування сучасної системи ринкових відносин, процес глобалізації підприємництва вимагають досягнення якісно нової системи управління. В цих умовах управлінська діяльність є одним із найважливіших чинників функціонування й розвитку підприємницьких структур. Тому сучасний менеджмент як наукова система організації виробництва набуває особливого значення. Глибоке вивчення теорії і практики менеджменту, сучасних форм і методів управління на рівні основної ланки національної економіки – підприємництва – є одним з головних завдань ринкової системи господарювання.

Знання теоретичних основ управління дає можливість майбутньому фахівцю оволодіти культурою і мистецтвом керівництва колективом, включаючи вміння ставити загальні й конкретні цілі та завдання діяльності організації; розробляти стратегію управління з урахуванням суспільних, колективних та особистих інтересів, контролювати процес її реалізації в контексті здійснення місії.

У сучасних умовах управлінські знання є надзвичайно важливим ресурсом розвитку виробництва і підвищення його ефективності. Управлінські знання лише тоді корисні, коли вони допомагають краще працювати, вдосконалювати управління виробництвом. Навчатися управлінню – означає не лише засвоювати управлінські істини, але й поєднувати кожний крок у навчанні з практикою. Відтак важливо не тільки спонукати студента до оволодіння знаннями наукових основ

управління організацією, формувати у нього сучасний підхід до розв'язання як технічних, так і соціально-економічних проблем, але й необхідно допомогти йому розвинути вміння й навички створення умов для творчої й ефективної праці у трудовому колективі.

Практична спрямованість дисципліни під час проведення всіх форм занять забезпечується вивченням конкретних форм, способів, прийомів практичного використання управлінської діяльності на підприємствах України, належною побудовою групових занять, на яких закріплюються знання студентів через підготовку і написання рефератів, доповідей, обговорення найбільш важливих та актуальних управлінських проблем, розгляд конкретних ситуацій господарювання.

Вміння аналізувати управлінську діяльність – важлива компетенція майбутнього фахівця у сучасному житті. Формування управлінського мислення у студентів, яке відповідає сучасним вимогам соціально-економічного життя, дасть змогу з сучасних світоглядних позицій усвідомлювати та аналізувати теперішні ситуації складного економічного життя, знаходити своє місце у практичній діяльності, а також допоможе їм зрозуміти, як функціонує управлінська система, в якій ми живемо, знаходити правильні шляхи розв'язання проблем підприємницького управління.

1. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ЩОДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ»

Організація занять з основ менеджменту здійснюється за модульною технологією навчання, важливим елементом якої є рейтингова система оцінювання. Вона має на меті оцінку систематичності та успішності навчальної роботи студента. Рейтингова оцінка формується на засадах поопераційного контролю та накопичення рейтингових балів за різні види навчальної діяльності в ході вивчення основ менеджменту.

Оцінювання виконаної навчальної роботи здійснюється у балах за стобальною та національною шкалою. На першому занятті відбувається інструктаж і ґрунтовне знайомство студентів із системою нарахування балів за кожен вид навчальної роботи.

Курс з основ менеджменту включає лекційні, семінарські заняття та самостійну роботу. Лекційні та семінарські заняття проводять у спеціалізованих аудиторіях, обладнаних технічними засобами навчання. Для забезпечення наочності навчання використовують технічне приладдя та інші дидактичні матеріали.

Лекція – це стрункий систематичний і системний виклад певної наукової проблеми або її частини.

Дидактичним завданням лекції є не тільки ознайомлення студентів з основним змістом, принципами, закономірностями, головними ідеями менеджменту, а й спрямування їх міркувань для подальшої самостійної роботи.

Під час вивчення дисципліни «Основи менеджменту» використовують такі види лекцій:

1) *тематична (поточна) лекція* – найпоширеніша лекція у ЖВІ НАУ. Змістом тематичної лекції є послідовний та систематичний виклад теми, ознайомлення слухачів з основними категоріями, принципами та закономірностями;

2) *лекції-консультації*, які викладають, зазвичай, перед екзаменами. Їх відмінність від тематичних лекцій полягає у тому, що вони містять лише окремі, як правило, найскладніші питання програми. Тому на лекціях-консультаціях викладають нові положення в науці, зміни в чинному законодавстві, складні питання курсу, більш сучасні досягнення практики, останні літературні публікації;

3) *оглядові лекції* націлені на новий рівень систематизації, узагальнення і поглиблення матеріалу, що вивчається. Оглядові лекції частіше проводять на заочних відділеннях, надаючи конспективний огляд повного навчального курсу дисципліни;

4) *установчу лекцію* викладають найчастіше студентам заочного відділення, які тільки розпочинають вивчення даної дисципліни. Завданням таких лекцій є, по-перше, спрямування студентів на глибоке самостійне вивчення предмета за літературними джерелами, по-друге, максимальне надання їм допомоги у цій роботі.

Семінарські заняття є однією з найважливіших та найбільш дієвих форм засвоєння всіх предметів.

Семінарське заняття забезпечує розвиток творчого професійного мислення, пізнавальної мотивації й професійного використання знань студентами у навчальних умовах.

Головна мета семінарських занять – сприяти поглибленому засвоєнню найскладніших питань навчального курсу основ менеджменту, спонукати студентів до колективного творчого обговорення, оволодіння науковими методами аналізу економічних явищ і проблем, активізувати їх до самостійного вивчення наукової та методичної літератури, формувати навички самоосвіти.

Семінарське заняття складається з двох взаємопов'язаних ланок – самостійного вивчення студентами програмного матеріалу та обговорення на заняттях результатів пізнавальної діяльності. Вони навчають працювати самостійно, формують навички роботи з літературою, розвивають інтерес до предмета, навчають аргументувати відповідь, сприяють зв'язку теорії і практики.

Відмітною рисою семінару як форми навчальних занять є активна участь самих студентів у поясненні винесених на розгляд проблем, питань. Щоб активно обговорювати проблему, готуватися до семінару повинні всі.

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Оскільки навчальним планом велику частину часу для вивчення предмета відведено на самостійну роботу, тому викладач на початку висвітлення теми окреслює коло тих питань, які необхідно вивчити самостійно. При цьому обов'язково слід зазначити, як контролювати засвоєння цього матеріалу.

Самостійна робота здійснюється за такими напрямками:

- підготовка теоретичних питань до семінарських занять;
- виконання практичних завдань;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до заліку.

Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання теми за питаннями семінарського заняття. Ці питання можуть розглядатися як під час лекції, так і виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки

- Визначте питання для підготовки (мають бути розглянуті всі питання, вказані у плані семінарського заняття).
- Візьміть у бібліотеці інституту (читальній залі або на кафедрі) джерела, зазначені у списку основної літератури. Підбираючи літературу, Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
- Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання семінарського заняття.

- Прочитайте ці розділи.
- Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
- Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
- Проаналізуйте, яким чином опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.
- Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки прочитаного матеріалу.
- Визначте основні проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.
- Перевірте, як Ви засвоїли опрацьовані питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Конспектування першоджерел передбачає поглиблений розгляд окремих питань теми. Для конспектування можуть пропонуватися статті у фахових журналах, розділи монографій, підручників або посібників.

Алгоритм підготовки

- Прочитайте запропоноване першоджерело.
- Правильно оформіть бібліографію першоджерела (автор, назва, вихідні дані).
- Складіть план (простий або складний).
- Для кожного пункту плану виділіть основні положення проблеми, яка висвітлюється у першоджерелі.
- Представте прочитаний текст у вигляді тез або анотації, використовуючи, за потреби, схеми, таблиці, графіки тощо.
- Для самоперевірки перекажіть статтю, використовуючи власний конспект.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки

- Ознайомтеся з вимогами до реферату.
- Оберіть тему реферату.

• Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. Підбираючи літературу, Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).

- Складіть план реферату.
- Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
- Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
- Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
- Оформіть реферат відповідно до вимог.
- Здайте реферат викладачу у зазначений термін.

Виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань має на меті вироблення вмінь, необхідних для вирішення професійних завдань.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з вимогами до індивідуального завдання.
- Ознайомтеся зі змістом індивідуального завдання.
- Визначте, чи доводилося Вам виконувати подібні завдання.
- Проаналізуйте теоретичний матеріал, необхідний для виконання індивідуального завдання.
- Визначте питання, на які Ви не можете дати відповіді самостійно та зверніться з ними на консультації до викладача.
- Конкретизуйте завдання, які Ви маєте вирішити в ході виконання індивідуального завдання.
- Складіть розгорнутий план виконання завдання.
- Підберіть методи виконання завдання.
- Виконайте індивідуальне завдання відповідно до плану.
- Проаналізуйте, чи всі поставлені завдання Ви виконали.
- Внесіть, у разі необхідності, корективи до виконаного завдання.
- Оформіть завдання відповідно до вимог.
- Здайте завдання викладачу у зазначений термін.

Консультація – це форма навчального заняття, за якою слухач отримує відповіді від викладача на конкретні питання або пояснення певних теоретичних положень, аспектів їх практичного застосування. Консультація має факультативний характер, тобто не є обов'язковою для відвідування. Однак у випадку запрошення слухача викладачем на консультацію вона стає обов'язковою.

Консультація як додаткова форма навчальних занять надає можливість роз'яснити питання, що виникли на лекції, під час підготовки до семінарів або заліку, написання наукової роботи, самостійного вивчення матеріалу. Вона може бути індивідуальною, коли викладач консультує одного слухача, або груповою, як, наприклад, консультації перед іспитом.

Підготовка до підсумкових модульних робіт (ПМР), заліків має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання

- Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР, заліку.
- Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в інструктивно-методичних матеріалах до модуля або курсу).
- Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.
- Визначте рівень знань з кожного питання.
- Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, розв'язання окремих типів задач тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до семінарських занять та виконання практичних завдань до лабораторних занять.
- Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або вирішіть практичне завдання.

2. МЕТА ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ»

Метою вивчення дисципліни є: отримання студентами основних знань із основ менеджменту, необхідних у подальшій професійній діяльності; формування уявлень про закономірності й тенденції розвитку управлінської думки, ринково-орієнтований економічний світогляд учасника суспільного виробництва; оволодіння студентами універсальним інструментарієм прийняття раціональних господарських рішень; розвиток навичок самооцінки особистих здібностей щодо управління діяльністю і поведінкою людей.

Основними завданнями навчання студентів за даною навчальною дисципліною є:

- оволодіти знаннями основ теорії і практики менеджменту: закономірності, принципи, методи і форми управління різними типами організацій у суспільстві;
- набути необхідних умінь і навичок проектування ділових організацій та побудови в них раціональних управлінських відносин;
- оволодіти ефективними засобами здійснення перетворюючих керуючих впливів на об'єкти, процеси і людей, які беруть участь у цих процесах з метою досягнення бажаних результатів;
- поглибити знання з основ менеджменту; знання закономірностей функціонування економічних мікросистем у різних ринкових ситуаціях та вміння їх ефективно використовувати; виховання економічної культури фахівців.

Предметом даної науки є економічні відносини, що складаються між людьми у процесі управління і спрямовані на досягнення певних цілей шляхом раціонального використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- основний понятійний та категоріальний апарат у галузі менеджменту;
- закономірності і тенденції розвитку економічної думки про менеджмент;
- видатних економістів різноманітних шкіл і течій менеджменту;
- зміни економічних поглядів у менеджменті в історичному та сучасному аспекті;
- особливості розвитку системи економічних поглядів учених-економістів різних країн;
- роль менеджменту як науки та мистецтва управління;
- основні моделі менеджменту організацій та їх характеристики;
- особливості менеджменту організацій як надскладної соціально-економічної системи;
- роль менеджера – професійного управлінця підприємства в умовах ринкового середовища;

уміти:

- практично застосовувати знання про загальні закони менеджменту;
- давати оцінку інтелектуальної спадщини про науку управління, яку нам залишили попередні покоління;

- поглиблювати знання з менеджменту;
- організовувати управлінську діяльність за принципами менеджменту;
- розробляти моделі організацій різних форм власності, враховуючи чинники внутрішнього середовища (внутрішні змінні організації);
- планувати, контролювати, мотивувати діяльність підлеглих;
- на конкретних прикладах економічного розвитку провідних країн світу формувати ринково-орієнтований економічний світогляд учасника суспільного виробництва;
- користуватися універсальним інструментарієм прийняття раціональних господарських рішень;
- застосовувати базові знання з основ менеджменту у практичній професійній діяльності на підприємствах та в установах України.

3. РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА РОЗДІЛАМИ, ТЕМАМИ І ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

3.1. Денна форма навчання

Шифр і назва блоку змістових модулів, назва і номер розділу, теми	Кількість відведених годин					
	Всього годин занять	З них		У т. ч. за видами навчальних занять		
		Під керівництвом викладача	Самостійні заняття	Лекції	Семінарські заняття	Звітність
Модуль I. Функції менеджменту						
Тема 1. Вступ до менеджменту. Наукові підходи і школи менеджменту	6	4	2	2	2	
Тема 2. Планування як функція менеджменту	6	4	2	2	2	
Тема 3. Організація взаємодії як функція менеджменту	6	4	2	2	2	
Тема 4. Мотивація як функція менеджменту	6	4	2	2	2	
Тема 5. Контроль як функція менеджменту	6	4	2	2	2	
ПМР – 1	2				2	
За модуль	32	20	10	10	10	32
Модуль II. Лідерство в організаціях						
Тема 6. Керівництво в організації	6	4	2	2	2	
Тема 7. Процес та методи прийняття управлінських рішень	6	4	2	2	2	
Тема 8. Ділова кар'єра у менеджменті	6	4	2	2	2	
Тема 9. Управління організаційними змінами та конфліктами	6	4	2	2	2	
ПМР – 2	2				2	
За модуль	26	16	8	8	8	26
Перевірка контрольних робіт	21					21
Консультації	11					11
Всього за дисципліну	90	36	18	18	18	Залік

3.2. Заочна форма навчання

Шифр і назва блоку змістових модулів, назва і номер розділу, теми	Кількість відведених годин					
	Всього годин занять	З них		У т. ч. за видами навчальних занять		
		Під керівництвом викладача	Самостійні заняття	Лекції	Семінарські за- няття	Звітність
Тема 1. Вступ до менеджменту. Наукові підходи і школи менеджменту	9	2	5	2	-	-
Тема 2. Планування як функція менеджменту	7	-	3	-	-	-
Тема 3. Організація взаємодії як функція менеджменту	8	-	6	-	-	-
Тема 4. Мотивація як функція менеджменту	10	2	4	2	-	-
Тема 5. Контроль як функція менеджменту	13	4	2	2	2	-
Тема 6. Керівництво в організації	10	-	8	-	-	-
Тема 7. Процес та методи прийняття управлінських рішень	10	-	5	-	-	-
Тема 8. Ділова кар'єра у менеджменті	11	-	10	-	-	-
Тема 9. Управління організаційними змінами та конфліктами	10	-	5	-	-	-
Консультації	32					
Залік	2					2
Всього за дисципліну	90	8	48	6	2	Залік

4. ЗМІСТ КУРСУ «ОСНОВИ МЕНЕДЖМЕНТУ»

Модуль 1. ФУНКЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ

Тема 1. Вступ до менеджменту. Наукові підходи і школи менеджменту

Сутність та зміст менеджменту. Предмет курсу «Основи менеджменту». Особливості діяльності менеджера. Відмінність менеджера

від підприємця. Закони та принципи менеджменту. Історичні передумови виникнення наукового менеджменту. Становлення перших теорій управління. Попередники наукового менеджменту. Сутність адміністративної або класичної школи управління. Зміст теорії «ідеальної бюрократії». Роль і значення школи людських відносин у подальшому розвитку теорії менеджменту. Емпірична школа науки управління та інституалізація менеджменту. Характеристика нової школи науки управління, або кількісної школи. Школа соціальних систем науки управління та розвиток системного підходу у менеджменті. Сутність ситуаційних теорій і концепцій менеджменту та їх роль у розвитку теорії і практики управління на сучасному етапі. Основний зміст наукових концепцій управління за метою і результатами. Зміст теорії «організаційної культури» та її роль у розвитку сучасних наукових поглядів на менеджмент.

Зміст сучасної системи поглядів на менеджмент. Синтез основних наукових положень та ідей європейської, американської та японської моделей управління. Інтеграція, інтернаціоналізація та інновація світової теорії і практики менеджменту. Необхідність зміни парадигми і розробки нової системи управління в умовах переходу до положень нової системи управління в державі на сучасному етапі.

Передумови та особливості подальшого розвитку вітчизняної теорії і практики менеджменту.

Лекція 1. Вступ до менеджменту. Наукові підходи та школи менеджменту

1. Суть менеджменту та управління. Закони та принципи менеджменту.
2. Характеристика функцій управління.
3. Основні наукові школи менеджменту.

Семінарське заняття 1. Введення до менеджменту. Наукові підходи і школи менеджменту

1. Історичні передумови виникнення менеджменту.
2. Становлення перших теорій управління.
3. Основні положення змісту домінополістичного етапу в розвитку менеджменту.
4. Принципи наукового управління та етап наукового управління підприємством у розвитку менеджменту.

5. Етап адміністративно-бюрократичного підходу в розвитку менеджменту.

6. Зміст етапу «рух за гуманні стосунки» в розвитку менеджменту та експеримент Е. Мейо.

7. Сучасний етап у розвитку менеджменту та його особливості для вітчизняних підприємств (організацій).

8. Історичні етапи розвитку менеджменту в Україні.

Питання для обговорення

1. Назвіть та обґрунтуйте історичні передумови виникнення менеджменту.

2. Надайте характеристику умов становлення перших теорій управління.

3. Обґрунтуйте значення політичних, економічних, соціальних, оборонних (або захисних) та інших чинників у виникненні і подальшому розвитку менеджменту.

4. Обґрунтуйте поняття про управлінські «прориви» (або революції) в історії розвитку людської цивілізації та їх сутність.

5. Сформулюйте основні положення змісту домінополістичного етапу в розвитку менеджменту.

6. Доведіть надзвичайну важливість принципів наукового управління працею Ф. Тейлора.

7. Надайте порівняльну характеристику етапу наукового управління підприємством та етапу адміністративно-бюрократичного підходу в розвитку менеджменту.

8. Назвіть найважливіші висновки, зроблені Е. Мейо в ході експерименту.

9. Надайте характеристику сучасного етапу в розвитку менеджменту в Україні: його проблеми та перспективи вирішення.

Питання для роздумів, самоперевірки, повторення

1. Розкрийте зміст домінополістичного етапу в розвитку менеджменту.

2. Охарактеризуйте етап наукового управління підприємством у розвитку менеджменту.

3. У чому полягає зміст етапу адміністративно-бюрократичного підходу у розвитку менеджменту?

4. Які основні принципи наукового управління працею були запропоновані Ф. Тейлором?

5. Надайте ґрунтовну відповідь на таке теоретичне питання: «Ф. Тейлор та його внесок у науку менеджменту».

6. У чому полягає зміст етапу «рух за гуманні стосунки» у розвитку менеджменту?

7. Який виробничий експеримент був проведений Е. Мейо та які висновки були ним зроблені за його результатами?

8. Що характерно для сучасного етапу в розвитку менеджменту?

9. Що становлять собою сучасні системи поглядів на менеджмент?

10. Які основні етапи свого становлення пройшла управлінська наука в Україні?

11. Хто з українських учених здійснив вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки з управління?

12. Які особливості та труднощі розвитку менеджменту у період отримання Україною незалежності?

13. Надайте ґрунтовну відповідь на таке теоретичне питання: «Мейо та його внесок у науку менеджменту».

Тестові завдання

1. *Менеджмент – це:*

а) сукупність регіональних методів, організаційних прийомів управління фірмою в ринкових умовах;

б) свідомий вплив людини на об'єкти, процеси та людей;

в) наука, що вивчає правила корпоративної поведінки.

2. *Першим етапом методології наукового управління був:*

а) пошук взаємозв'язку між продуктивністю праці та стимулюванням;

б) аналіз змісту роботи і визначення її основних компонентів;

в) ситуаційний підхід до стилю управління.

3. *Менеджмент можна розглядати як:*

а) науку управління;

б) практику управління;

в) спосіб мислення.

4. *Успішний менеджер:*

а) швидше за інших реагує на зміни ринку;

б) створює нові ринки для підприємства;

в) всі відповіді вірні.

5. *Менеджмент розпочинається:*

а) з правильної постановки цілей;

б) з раціонального розподілу ресурсів;

в) зі стимулювання персоналу.

Теми рефератів та доповідей

1. Історичні етапи розвитку світового менеджменту.
2. Етапи розвитку управлінської науки в Україні.
3. Вклад українських учених у розвиток менеджменту в нашій державі.
4. Особливості розвитку та проблеми менеджменту на сучасному етапі становлення ринкової економіки в Україні.

Завдання для самостійної роботи

1. Записати визначення основних понять.
2. Законспектувати останнє питання.
3. Підготувати реферат.

Рекомендована література

1. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Менеджмент в організації. – Київ, 2002. – 320 с.
2. Гірняк О.М., Лазановський П.П. Менеджмент: теоретичні основи і практикум. – К., 2003. – 235 с.
3. Гріфін Р., Яцура В. Основи менеджменту: підручник / наук. ред. В. Яцура, Д. Олесевич. – Львів, 2001. – 417 с.
4. Крамаренко В.І. Менеджмент. – К.: ЦУЛ, 2003. – 350 с.
5. Кредісов А.І. Історія вчень менеджменту. – Київ, 2001. – 198 с.
6. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Основи менеджменту: підручник. – К.: Академвидав, 2003. – 416 с.
7. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Теоретичні та прикладні засади менеджменту. – Львів, 2002. – 147 с.
8. Наука управляти: з історії менеджменту. Хрестоматія: навч. посіб. / упоряд. І.О. Слепов; пер. з рос. Л.І. Козій, М.І. Матрохіна, П.Л. Піроженко. – К.: Либідь, 1993. – 304 с.
9. Подсолонко О.А. Менеджмент: теорія і практика. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 340 с.
10. Осовська Г.В. Основи менеджменту. – Київ, 2003. – 390 с.
11. Скібіцька Л.І., Скібіцький О.М. Менеджмент: навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 416 с.
12. Сладкевич В.П., Чернявський А.Д. Сучасний менеджмент організації: навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 488 с.
13. Туленков М.В. Сучасні теорії менеджменту: навч. посібник. – К.: Каравела, 2007. – 304 с.

Тема 2. Планування як функція менеджменту

Суть і принципи планування. Методи розробки планів. Внутрішньо-фірмове планування. Стратегічне планування. Планування реалізації стратегії. Методологія стратегічного менеджменту. Стратегія менеджменту: види, підходи до її планування. Етапи стратегічного планування. Принципи і правила планування часу. Система планування часу.

Лекція 2. Планування як функція менеджменту

1. Сутність та принципи планування.
2. Стратегія менеджменту: види, підходи до її планування.

Семінарське заняття 2

Планування як функція менеджменту

1. Планування як пріоритетна функція менеджменту.
2. Процес планування та вибір стратегії організації.
3. Процес вибору тактики організації.
4. Принципи і правила планування часу.

Питання для обговорення

1. У чому полягає сутність планової функції менеджменту?
2. Які особливості планування в ринкових умовах господарювання?
3. Охарактеризуйте процес планування від кінцевого результату до розрахунку необхідних можливостей.
4. Надайте характеристику напрямів, у яких здійснюється планування.
5. Які особливості стратегічного планування?
6. Які особливості поточного (оперативного) планування?

Питання для роздумів, самоперевірки, повторення

1. Назвіть основні види планування (за періодом дії).
2. Що таке стратегія і тактика, розкрийте їх особливості.
3. На які питання відповідає функція планування за своєю суттю?
4. Охарактеризуйте призначення планування як функції управління.
5. Надайте характеристику видів планів.
6. Що беруть за основу в ході розробки стратегічного плану?

Тестові завдання

1. Організація планування, що включає вибір 5–10 стратегій, навколо яких формують політику довгострокового розвитку, приймають середньострокові плани для об'єднання стратегій у єдине ціле, – це:

- довгострокове планування;
- середньострокове планування;
- оперативне (поточне) планування.

2. Планування передбачає визначення:

а) кінцевої та проміжної мети, завдань для досягнення цієї мети, засобів та способів їх вирішення, необхідних ресурсів, джерел і способів їх розподілу;

б) кінцевої та проміжної мети, завдань для досягнення цієї мети, визначення напрямів і розмірів капіталовкладень та джерел їх фінансування;

в) напрямів і розмірів капіталовкладень та джерел їх фінансування, диверсифікації виробництва, а також напрямів оновлення продукції, вдосконалення організації управління;

г) всі відповіді вірні.

3. Перспектива теперішнього моменту – це:

- місія;
- стратегія;
- тактика.

4. Опис можливих дій, які необхідно вчинити в конкретній ситуації, – це:

- правило;
- процедура;
- стратегія.

5. Передумова планування, яка являє собою виявлення об'єктивних тенденцій, стану розвитку бізнесу у майбутньому, а також альтернативних шляхів розвитку, – це:

- координація;
- організація;
- прогнозування.

Теми рефератів та доповідей

- Функція планування та основні форми її здійснення.
- Стратегічне планування, особливості процесу вибору стратегії організації.

Завдання для самостійної роботи

- Записати визначення основних понять.
- Підготувати реферат.

Рекомендована література

- Гірняк О.М., Лазановський П.П. Менеджмент: теоретичні основи і практикум. – К., 2003. – 235 с.
- Гріфін Р., Яцура В. Основи менеджменту: підручник / наук. ред. В. Яцура, Д. Олесевич. – Львів, 2001. – 417 с.
- Крамаренко В.І. Менеджмент. – К.: ЦУЛ, 2003. – 350 с.
- Кредісов А.І. Історія вчень менеджменту. – Київ, 2001. – 198 с.
- Скібіцька Л.Л., Скібіцький О.М. Менеджмент: навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 416 с.
- Сладкевич В.П., Чернявський А.Д. Сучасний менеджмент організації: навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 488 с.
- Туленков М.В. Сучасні теорії менеджменту: навч. посібник. – К.: Каравела, 2007. – 304 с.
- Федоренко В.Г. та інші. Основи менеджменту / за науковою редакцією проф. В.Г. Федоренка. – К.: Алерта, 2007. – 420 с.
- Шегеда А.В. Менеджмент: учебник. – 3-е изд., испр. и доп. – К.: Знання, 2006. – 645 с.

Тема 3. Організація взаємодії як функція менеджменту

Сутність поняття «організація». Системний підхід у менеджменті. Взаємини повноважень. Організаційний механізм і структура управління. Характеристика структур управління: лінійної, лінійно-штабної, лінійно-функціональної, функціональної, дивізійної, матричної. Організаційні принципи розпорядку дня.

Лекція 3. Організація взаємодії як функція менеджменту

- Сутність функції організації.
- Характеристика структур управління.
- Організаційні принципи розпорядку дня.

Семінарське заняття 3. Організація взаємодії як функція менеджменту

- Сутність поняття «організація», її складові елементи та характеристика.

2. Характеристика структур управління.
3. Структура управління підприємством.
4. Організаційні принципи розпорядку дня.

Питання для обговорення

1. У чому полягає сутність організаційної функції менеджменту?
2. Що включає в себе організація як процес?
3. Охарактеризуйте функцію організації у менеджменті.
4. Надайте характеристику послідовності дій у плануванні структури організації.

Питання для роздумів, самоперевірки, повторення

1. Охарактеризуйте структуру управління та фактори, які на неї впливають.
2. Які чинники внутрішнього і зовнішнього середовища впливають на управління організацією?
3. Який зв'язок між технологією та проектуванням організації?
4. Охарактеризуйте елементи організаційної культури.
5. Надайте характеристику структур управління.

Тестові завдання

1. Структура управління, яка характеризується розмітністю ієрархії управління, невеликою кількістю рівнів управління, гнучкістю структури влади, слабким чи помірним використанням формальних правил і процедур, децентралізацією прийняття рішень, широко обумовленою відповідальністю в діяльності, – це:

- а) ієрархічна структура управління;
- б) бюрократична структура управління;
- в) адаптивна структура управління.

2. До переваг організаційної структури управління належить:

а) висока компетентність фахівців, що відповідають за виконання конкретних функцій;

б) спеціалізація підрозділів на виконанні визначеного виду управлінської діяльності, ліквідація дублювання у виконанні завдань управління окремими службами;

в) повна відповідальність керівника за результати діяльності підлеглих йому підрозділів, погодженість дій виконавців.

3. На яких принципах базується ефективна організація взаємодії людей?

- а) спеціалізація виконавців;
- б) кількісна і якісна пропорційність частин (цехів, відділів, бригад), що утворюють систему;
- в) паралельність дій щодо виконання завдань, ритмічність дій усіх складових системи;
- г) всі відповіді вірні;
- д) вірної відповіді немає.

4. Упорядкована сукупність взаємопов'язаних елементів системи, що визначає поділ праці та службових зв'язків між структурними підрозділами і працівниками апарату управління з підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень, – це:

- а) структура управління;
- б) ланки управління;
- в) ступінь управління.

5. Які фактори впливають на структуру апарату управління?

- а) характер виробництва та його галузеві особливості;
- б) форми організації управління виробництвом;
- в) рівень механізації та автоматизації управлінських робіт, кваліфікація працівників, ефективність їх праці;
- г) вірна відповідь відсутня;
- д) всі відповіді вірні.

Теми рефератів та доповідей

1. Організаційний механізм та структура управління.
2. Вплив ситуаційних чинників на проектування організації.
3. Характеристика структур управління.

Завдання для самостійної роботи

1. Записати визначення основних понять.
2. Підготувати реферат.

Рекомендована література

1. Гіряк О.М., Лазановський П.П. Менеджмент: теоретичні основи і практикум. – К., 2003. – 235 с.
2. Крамаренко В.І. Менеджмент. – К.: ЦУЛ, 2003. – 350 с.
3. Кредісов А.І. Історія вчень менеджменту. – Київ, 2001. – 198 с.

4. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту: навчальний посібник. – К.: Вид-во «Кондор», 2006. – 664 с.

5. Сладкевич В.П., Чернявський А.Д. Сучасний менеджмент організацій: навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 488 с.

6. Туленков М.В. Сучасні теорії менеджменту: навч. посібник. – К.: Вид-во «Каравела», 2007. – 304 с.

7. Федоренко В.Г. та ін. Основи менеджменту / за науковою редакцією проф. В.Г. Федоренка. – К.: Вид-во «Алерта», 2007. – 420 с.

8. Шатун В.Т. Основи менеджменту: навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 376 с.

9. Шегеда А.В. Менеджмент: учебник. – 3-е изд., испр. и доп. – К.: Знання, 2006. – 645 с.

Тема 4. Мотиваційна функція менеджменту

Зміст та еволюція поняття мотивації. Змістові теорії мотивації (А. Маслоу, Д. Мак-Клелланда, Ф. Герцберга). Процесійні теорії мотивації (теорія очікування Врума, теорія справедливості та модель Портера-Лоулера). Економічні та неекономічні мотиви діяльності людей. Некономічні методи мотивації. Управління продуктивністю на основі мотивації. Матеріальне стимулювання праці.

Лекція 4. Мотиваційна функція менеджменту

1. Зміст і еволюція поняття «мотивації».
2. Сучасні теорії мотивації.
3. Економічні та неекономічні мотиви діяльності людини.
4. Управління продуктивністю на основі мотивації.

Семінарське заняття 4. Мотиваційна функція менеджменту

1. Зміст мотивації як функції управління.
2. Змістовні теорії мотивації.
3. Процесійні теорії мотивації.
4. Матеріальне та нематеріальне стимулювання праці.

Питання для обговорення

1. Охарактеризуйте мотиваційну сутність менеджменту.
2. Назвіть теорії мотивації, які належать до змістовних, їх особливості.

3. Охарактеризуйте процесійні теорії мотивації, їх особливості.
4. Що включає в себе механізм мотивації праці?

Питання для роздумів, самоперевірки, повторення

1. Розкрийте сутність теорії мотивації А. Маслоу.
2. Розкрийте сутність теорії потреб Мак-Клелланда.
3. Охарактеризуйте модель мотивації Портера-Лоулера.

Тестові завдання

1. Теорії мотивації, що в першу чергу визначають потреби, які спонукають людей до дії, особливо під час визначення обсягу і змісту роботи, – це:

- а) змістовні теорії мотивації;
- б) процесійні теорії мотивації;
- в) спонукальні теорії мотивації.

2. Потреби людини залежать:

- а) від її можливостей (матеріальних, духовних, фізіологічних);
- б) від можливостей суспільства;
- в) всі відповіді вірні;
- г) вірна відповідь відсутня.

3. До потреб яких рівнів за теорією мотивації А. Маслоу належать:

- а) соціальні потреби, потреби у повазі, потреби в самовираженні;
- б) соціальні потреби, потреби в самовираженні, потреби у безпеці та впевненості у майбутньому;
- в) вірна відповідь відсутня;
- г) всі відповіді вірні.

4. За теорією мотивації Д. Мак-Клелланда людям притаманні такі види потреб:

- а) соціальні потреби, потреби в самовираженні, у повазі;
- б) потреби успіху, влади, причетності;
- в) фізіологічні, соціальні потреби, потреби в самовираженні.

5. Мотивація – це:

- а) процес спонукування себе та інших до діяльності для досягнення особистої мети;
- б) процес створення системи умов, що впливають на поведінку людини задля досягнення мети організації;
- в) всі відповіді вірні;
- г) вірна відповідь відсутня.

Теми рефератів та доповідей

1. Еволюція поняття «мотивація».
2. Ааналіз сучасних теорій мотивації.

Завдання для самостійної роботи

1. Записати визначення основних понять.
2. Підготувати реферат.

Рекомендована література

1. Гірняк О.М., Лазановський П.П. Менеджмент: теоретичні основи і практикум. – К., 2003. – 235 с.
2. Крамаренко В.І. Менеджмент. – К.: ЦУЛ, 2003. – 350 с.
3. Кредісов А.І. Історія вчень менеджменту. – Київ, 2001. – 198 с.
4. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту: навчальний посібник. – К.: Вид-во «Кондор», 2006. – 664 с.
5. Сладкевич В.П., Чернявський А.Д. Сучасний менеджмент організацій: навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 488 с.
6. Туленков М.В. Сучасні теорії менеджменту: навч. посібник. – К.: Вид-во «Каравела», 2007. – 304 с.
7. Федоренко В.Г. та інші. Основи менеджменту / за науковою редакцією проф. В.Г. Федоренка. – К.: Вид-во «Алерта», 2007. – 420 с.
8. Шатун В.Г. Основи менеджменту: навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 376 с.
9. Шегеда А.В. Менеджмент: учебник. – 3-е изд., испр. и доп. – К.: Знання, 2006. – 645 с.

Тема 5. **Контроль як функція менеджменту**

Суть і зміст контролю. Види контролю (попередній, поточний, заключний). Процес контролю. Характеристика етапів контролю. Поведінкові аспекти контролю. Характеристики ефективного контролю. Контроль і вимірювання результатів роботи персоналу.

Лекція 5. **Контроль як функція менеджменту**

1. Суть, зміст та види контролю.
2. Характеристика процесу контролю.

Семинарське заняття 5. **Контроль як функція менеджменту**

1. Сутність і зміст контролю. Види контролю.
2. Етапи процесу контролю.
3. Характеристика ефективного контролю.
4. Поведінка, орієнтована на контроль.

Питання для обговорення

1. Охарактеризуйте процес контролю.
2. Назвіть поведінкові характеристики контролю.
3. Перерахуйте основні помилки контролю, які викликають роздратування.
4. Охарактеризуйте основні види контролю.

Питання для роздумів, самоперевірки, повторення

1. Розкрийте сутність стратегічного і тактичного типів контролю.
2. Назвіть основні структурні елементи контрольної функції менеджменту підприємства.
3. Охарактеризуйте циклічний процес управлінського контролю.
4. Назвіть та охарактеризуйте основні вимоги, яким повинен відповідати управлінський контроль.

Тестові завдання

1. За характером відносин між керівниками та підлеглими виділяють:
 - а) внутрішній та зовнішній контроль;
 - б) лінійний та функціональний контроль;
 - в) одиничний та операційний контроль.
2. Контроль, який передбачає виконання і реалізацію правил, процедур, ліній поведінки, – це:
 - а) попередній контроль;
 - б) поточний контроль;
 - в) заключний контроль;
 - г) вірна відповідь відсутня.
3. Перевірка, яка спрямована на з'ясування рівня колективних дій шляхом перевірки опанування економічними підрозділами та частинами колективної злагоженості, – це:

- а) фронтальна перевірка;
- б) групова перевірка;
- в) комбінована перевірка.

4. Систематичні спостереження за виконанням поточних завдань, програм, планів – це:

- а) стратегічний контроль;
- б) тактичний контроль;
- в) стандартний контроль.

5. До характеристик ефективного контролю належать:

- а) орієнтація на результат, відповідність справі, економічність контролю;
- б) стратегічна спрямованість, своєчасність контролю, гнучкість, простота;
- в) всі відповіді вірні;
- г) вірна відповідь відсутня.

Теми рефератів та доповідей

1. Основні види, форми, методи контролю та перевірок.
2. Контроль як функція менеджменту.

Завдання для самостійної роботи

1. Записати визначення основних понять.
2. Підготувати реферат.

Рекомендована література

1. Гірняк О.М., Лазановський П.П. Менеджмент: теоретичні основи і практикум. – К., 2003. – 235 с.
2. Крамаренко В.І. Менеджмент. – К.: ЦУЛ, 2003. – 350 с.
3. Кредісов А.І. Історія вчень менеджменту. – Київ, 2001. – 198 с.
4. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту: навчальний посібник. – К.: Вид-во «Кондор», 2006. – 664 с.
5. Сладкевич В.П., Чернявський А.Д. Сучасний менеджмент організацій: навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 488 с.
6. Шатун В.Т. Основи менеджменту: навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 376 с.
7. Шегада А.В. Менеджмент: учебник. – 3-е изд., испр. и доп. – К.: Знання, 2006. – 645 с.

Модуль 2. ЛІДЕРСТВО В ОРГАНІЗАЦІЯХ

Тема 6. Керівництво в організації

Поняття та загальна характеристика керівництва, лідерства, влади. Форми влади та впливу. Теорії лідерства. Стилї керівництва. Теорія «Х», «У» Д. Мак-Грегора та теорія «Z» У. Оучі.

Теорії спрямованості на завдання та на підлеглих (школа Мічиганського університету, сітка Лайкерта, управлінська сітка Блейка-Мутона). Ситуаційні підходи до управління (теорія Фідлера, управлінська сітка Хорсі-Бланшара).

Особливості системи керівництва в США, Західній Європі, Японії. Підходи до керівництва українського економіста Валерія Терещенка. Формування менеджменту в незалежній Україні.

Лекція 6. Керівництво в організації

1. Поняття та загальна характеристика керівництва.
2. Стилї керівництва.

Семінарське заняття 6. Керівництво в організації

1. Поняття та загальна характеристика керівництва, лідерства, влади.
2. Форми влади і впливу.
3. Сутність та типи стилів керівництва.
4. Психологічний портрет менеджера.

Питання для обговорення

1. Охарактеризуйте форми влади
2. Розкрийте сутність основних типів керівництва.
3. Розкрийте сутність теорії «Х» і «У» Мак-Грегора.
4. Розкрийте сутність теорії «Z» У. Оучі.

Питання для роздумів, самоперевірки, повторення

1. Охарактеризуйте особливості системи керівництва в США, Західній Європі, Японії.
2. Розкрийте сутність ситуаційних підходів до управління.
3. Охарактеризуйте психологічний портрет менеджера.

Тестові завдання

1. *Здатність чинити вплив на інших людей – це:*
 - а) вплив;
 - б) влада;
 - в) лідерство.
2. *Влада, побудована на обізнаності, знаннях та професіоналізмі керівника, – це:*
 - а) еталонна влада;
 - б) експертна влада;
 - в) традиційна.
3. *Стиль керівництва, який орієнтований на отримання результатів, при цьому робота є первинною, а людина – вторинною, – це:*
 - а) автократичний;
 - б) демократичний;
 - в) ліберальний.
4. *Теорія, що описує доброго працівника, яка надає перевагу праці в групі та має стабільну мету дії на довгострокову перспективу:*
 - а) теорія «Х»;
 - б) теорія «У»;
 - в) теорія «Z».
5. *Влада, яка у своїй основі має вплив через «розумну» віру:*
 - а) влада прикладу;
 - б) влада експерта;
 - в) легітимна влада.

Теми рефератів та доповідей

1. Теорії лідерства.
2. Стилі керівництва.
3. Особливості системи керівництва за кордоном.

Завдання для самостійної роботи

1. Записати визначення основних понять.
2. Підготувати реферат.

Рекомендована література

1. Гірняк О.М., Лазановський П.П. Менеджмент: теоретичні основи і практикум. – К., 2003. – 235 с.

2. Крамаренко В.І. Менеджмент. – К.: ЦУЛ, 2003. – 350 с.
3. Кредісов А.І. Історія вчень менеджменту. – Київ, 2001. – 198 с.
4. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту: навчальний посібник. – К.: Вид-во «Кондор», 2006. – 664 с.
5. Сладкевич В.П., Чернявський А.Д. Сучасний менеджмент організацій: навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 488 с.
6. Шатун В.Т. Основи менеджменту: навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 376 с.

Тема 7. Процес та методи прийняття управлінських рішень

Суть та види управлінських рішень. Необхідність прийняття рішень. Організація та контроль їх виконання. Принцип Парето. Фактори, які впливають на процес прийняття управлінських рішень. Процес прийняття рішень. Методи прийняття рішень. Прискорений аналіз за принципом Д. Ейзенхауера. Організація та контроль виконання рішень.

Лекція 7. Процес та методи прийняття управлінських рішень

1. Суть, види та необхідність прийняття управлінських рішень.
2. Процес та методи прийняття рішень.
3. Організація та контроль виконання рішень.

Семінарське заняття 7. Процес та методи прийняття управлінських рішень

1. Суть, види прийняття управлінських рішень.
2. Процес та методи прийняття рішень.
3. Організація та контроль виконання рішень.
4. Чинники, які впливають на процес прийняття управлінських рішень.
5. Прискорений аналіз за принципом Д. Ейзенхауера.

Питання для обговорення

1. Обґрунтуйте необхідність прийняття управлінських рішень.
2. Надайте характеристику чинників, які впливають на процес прийняття рішень.

3. Сформулюйте основні види прийняття управлінських рішень.
4. Обґрунтуйте процес прийняття управлінських рішень.

*Питання для роздумів, самоперевірки,
повторення*

1. У чому полягає зміст процесу та необхідності прийняття управлінських рішень?
2. Що являють собою методи прийняття управлінських рішень?
3. Які особливості процедури прийняття управлінських рішень?
4. Які дії є обов'язковими для прийняття управлінських рішень?
5. Розкрийте сутність методу «шторм мозку».
6. За допомогою яких питань можна забезпечити правильність встановленої мети рішення?
7. Класифікуйте проблеми та пов'язані з ними рішення.

Тестові завдання

1. *Метод моделювання й оцінки впливу прийнятого рішення на конкурентів, споживачів, постачальників, розглядає задачі, типові для економічної справи, конкурентної боротьби, – це:*

- а) матриця оцінки наслідків реалізації рішення;
- б) метод теорії ігор;
- в) метод Дельфі.

2. *Структура комунікації, коли яскраво виявляється «комутатор-керівник», через якого передаються всі завдання, – це:*

- а) багатозв'язкова структура комунікації;
- б) ієрархічна структура комунікації;
- в) зіркова структура комунікації.

3. *За умовами прийняття виділяють:*

- а) структуризовані, пошукові та ймовірні рішення;
- б) перспективні, тактичні та оперативні рішення;
- в) технологічні, технічні та запрограмовані рішення.

4. *Метод, який ґрунтується на закономірностях функціонування людської психіки і передбачає активізацію понятійно-вербальної діяльності суб'єкта «включення» слів-подразників, – це:*

- а) метод «мозкового шторму»;
- б) метод Боро;
- в) метод «гірлянд асоціацій».

5. *За способом обґрунтованості виділяють:*

- а) пошукові та ймовірні рішення;
- б) перспективні та оперативні рішення;
- в) формалізовані та евристичні рішення.

Теми рефератів та доповідей

1. Суть, види та необхідність прийняття управлінських рішень.
2. Організація та контроль прийняття управлінських рішень.

Завдання для самостійної роботи

1. Записати визначення основних понять.
2. Законспектувати останнє питання.
3. Підготувати реферат.

Рекомендована література

1. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Менеджмент в організації. – Київ, 2002. – 320 с.
2. Гіричак О.М., Лазановський П.П. Менеджмент: теоретичні основи і практикум. – К., 2003. – 235 с.
3. Гріфін Р., Яцура В. Основи менеджменту: підручник / наук. ред. В. Яцура, Д. Олесевич. – Львів, 2001. – 417 с.
4. Крамаренко В.І. Менеджмент. – К.: ЦУЛ, 2003. – 350 с.
5. Кредісов А.І. Історія вчень менеджменту. – Київ, 2001. – 198 с.
6. Кузьмін О.С., Мельник О.Г. Основи менеджменту: підручник. – К.: Академвидав, – 2003. – 416 с.
7. Кузьмін О.С., Мельник О.Г. Теоретичні та прикладні засади менеджменту. – Львів, 2002. – 380 с.
8. Подсеолонко О.А. Менеджмент: теорія і практика. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 340 с.
9. Осовська Г.В. Основи менеджменту. – Київ, 2003. – 390 с.

Тема 8. Ділова кар'єра у менеджменті

Психологічний портрет менеджера. Створення іміджу керівника. Поняття, види та цілі ділової кар'єри. Етапи ділової кар'єри. Кваліфікаційні вимоги до керівника. Методи, етапи та завдання атестації персоналу. Сутність та види адаптації працівників.

Лекція 8. Ділова кар'єра у менеджменті

1. Психологічний портрет менеджера.
2. Поняття та етапи ділової кар'єри.
3. Методи атестації персоналу.

Семінарське заняття 8. Ділова кар'єра у менеджменті

1. Поняття та етапи ділової кар'єри.
2. Основні вимоги до менеджера.
3. Ділові переговори як засіб розв'язання проблем.
4. Ділова критика у менеджменті.

Питання для обговорення

1. Обґрунтуйте основні вимоги, яким повинен відповідати менеджер.
2. Перерахуйте основні види кар'єри та дайте їх характеристику.
3. Сформулюйте сім типів рушійних мотивів кар'єри.
4. Розкрийте сутність кожного етапу ділової кар'єри.

Питання для роздумів, самоперевірки, повторення

1. У чому полягає мета проведення атестації?
2. Назвіть основні підходи до атестації, які існують на практиці.
3. Які особливості етапів проведення атестації?
4. Обґрунтуйте основні правила поведінки із керівництвом.
5. Обґрунтуйте основні правила поведінки з колегами по роботі.
6. Обґрунтуйте основні правила стосунків з підлеглими.
7. Як проводиться організація добору кадрів?

Теми рефератів та доповідей

1. Як стають керівником.
2. Ділові переговори як засіб розв'язання проблем.

Завдання для самостійної роботи

1. Записати визначення основних понять.
2. Законспектувати останнє питання.
3. Підготувати реферат.

Рекомендована література

1. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Менеджмент в організації. – Київ, 2002. – 320 с.
2. Гіряк О.М., Лазановський П.П. Менеджмент: теоретичні основи і практикум. – К., 2003. – 235 с.
3. Гріфін Р., Яцура В. Основи менеджменту: підручник / наук. ред. В. Яцура, Д. Олесевич. – Львів, 2001. – 417 с.
4. Крамаренко В.І. Менеджмент. – К.: ЦУЛ, 2003. – 350 с.
5. Кредісов А.І. Історія вчень менеджменту. – Київ, 2001. – 198 с.
6. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Основи менеджменту: підручник. – К.: Академвидав, – 2003. – 416 с.
7. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Теоретичні та прикладні засади менеджменту. – Львів, 2002. – 380 с.
8. Подсолонко О.А. Менеджмент: теорія і практика. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 340 с.
9. Сладкевич В.П., Чернявський А.Д. Сучасний менеджмент організації: навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 488 с.
10. Шатуєн В.Т. Основи менеджменту: навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2006. – 376 с.

Тема 9. Управління організаційними змінами та конфліктами

Природа організаційних змін. Управління змінами. Використання участі робітників в управлінні для здійснення змін. Подолання опору змінами. Організаційний розвиток.

Природа конфлікту, класифікація конфліктів. Модель процесу конфлікту та його функціональні наслідки. Управління конфліктною ситуацією.

Природа стресу. Управління стресами. Боротьба зі стресами.

Лекція 9. Управління організаційними змінами та конфліктами

1. Природа організаційних змін та управління ними.
2. Природа та класифікація конфліктів.
3. Поняття стресу та управління ними.

Семінарське заняття 9. Управління організаційними змінами та конфліктами

1. Використання участі робітників в управлінні для здійснення змін.

2. Суть та види конфліктів.
3. Дисфункціональні наслідки конфлікту.
4. Управління конфліктною ситуацією.
5. Причини, управління та боротьба зі стресами.

Питання для обговорення

1. Обґрунтуйте модель процесу управління організаційними змінами Грейнера.
2. Назвіть основні види конфліктів та їх особливості.
3. Назвіть основні причини виникнення конфліктів.

Питання для роздумів, самоперевірки, повторення

1. Як управляти конфліктною ситуацією?
2. Як уникнути конфліктів? Відповідь обґрунтуйте.
3. Як уникнути чи розв'язати конфлікт у колективі?
4. Назвіть види стресу за Г. Сельє.
5. Назвіть види участі в організаційному розвитку.

Теми рефератів та доповідей

1. Використання участі робітників в управлінні для здійснення змін.
2. Модель процесу конфлікту та його функціональні наслідки.

Завдання для самостійної роботи

1. Записати визначення основних понять.
2. Підготувати реферат.

Рекомендована література

1. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Менеджмент в організації. – Київ, 2002. – 320 с.
2. Гірняк О.М., Лазановський П.П. Менеджмент: теоретичні основи і практикум. – К., 2003. – 235 с.
3. Гріфін Р., Яцура В. Основи менеджменту: підручник / наук. ред. В. Яцура, Д. Олесевич. – Львів, 2001. – 417 с.
4. Крамаренко В.І. Менеджмент. – К.: ЦУЛ, 2003. – 350 с.
5. Подсолонко О.А. Менеджмент: теорія і практика. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 340 с.

5. ЗАСОБИ ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Питання до заліку з дисципліни «Основи менеджменту»

Модуль 1

1. Сутність менеджменту.
2. Принципи та закони менеджменту. Види менеджменту.
3. Виникнення школи наукового управління.
4. Основні положення класичної адміністративної школи.
5. Школа людських відносин та поведінки.
6. Система сучасного менеджменту.
7. Суть і принципи планування.
8. Стратегія менеджменту: види, підходи до її планування.
9. Принципи і правила планування часу.
10. Сутність поняття «організація», її складові елементи та характеристика.
11. Характеристика структур управління.
12. Структура управління підприємством.
13. Організаційні принципи розпорядку дня.
14. Зміст та еволюція поняття «мотивація».
15. Змістовні теорії мотивації.
16. Процесуальні теорії мотивації.
17. Матеріальне стимулювання праці.
18. Сутність і зміст контролю.
19. Етапи процесу контролю.
20. Характеристика ефективного контролю.
21. Контроль і вимірювання результатів роботи персоналу.
22. Помилки контролю, що викликають роздратування.
23. Поведінкові аспекти контролю.

Модуль 2

1. Поняття та загальна характеристика керівництва.
2. Форми влади.
3. Стилї керівництва.
4. Теорії «Х», «У» Д. Мак-Грегора, «Z» У. Оучі.
5. Суть та види управлінських рішень.
6. Психологічний портрет менеджера.
7. Поняття та етапи ділової кар'єри.

8. Адаптація працівників.
9. Етапи процесу добору кадрів.
10. Стадії професійної кар'єри.
11. Природа конфлікту, класифікація конфліктів.
12. Порядок розгляду колективних трудових конфліктів.
13. Стадії професійної кар'єри.
14. Природа організаційних змін та управління ними.
15. Природа конфлікту, класифікація конфліктів.
16. Поняття стресу та управління ним.
17. Управління стресами. Боротьба зі стресами.

6. ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Завдання для контрольної роботи

1. Суть менеджменту та управління. Закони та принципи менеджменту.
2. Характеристика функцій управління.
3. Основні наукові школи менеджменту.
4. Історичні передумови виникнення менеджменту.
5. Становлення перших теорій управління.
6. Основні положення змісту домінополістичного етапу в розвитку менеджменту.
7. Принципи наукового управління і етап «наукового управління підприємством» у розвитку менеджменту.
8. Етап адміністративно-бюрократичного підходу в розвитку менеджменту.
9. Зміст етапу «рух за гуманні стосунки» в розвитку менеджменту та експеримент Е. Мейо.
10. Сучасний етап в розвитку менеджменту і його особливості для вітчизняних підприємств (організацій).
11. Історичні етапи розвитку менеджменту в Україні.
12. Сутність та принципи планування.
13. Стратегія менеджменту: види, підходи до її планування.
14. Процес планування та вибір стратегії організації.
15. Процес вибору тактики організації.
16. Принципи і правила планування часу.
17. Сутність функції організації.
18. Характеристика структур управління.

19. Організаційні принципи розпорядку дня.
20. Зміст і еволюція поняття мотивації.
21. Сучасні теорії мотивації.
22. Матеріальне та нематеріальне стимулювання праці.
23. Суть, зміст та види контролю.
24. Характеристика процесу контролю.
25. Характеристика ефективного контролю.
26. Поведінка орієнтована на контроль.
27. Поняття та загальна характеристика керівництва.
28. Стили керівництва.
29. Форми влади і впливу.
30. Сутність та типи стилів управління.
31. Психологічний портрет менеджера.
32. Суть, види та необхідність прийняття управлінських рішень.
32. Процес та методи прийняття рішень.
34. Організація та контроль виконання рішень.
35. Фактори, які впливають на процес прийняття управлінських рішень.
36. Прискорений аналіз за принципом Д. Ейзенхауера.
37. Психологічний портрет менеджера.
38. Поняття та етапи ділової кар'єри.
39. Методи атестації персоналу.
40. Основні вимоги до менеджера.
41. Ділові переговори як засіб вирішення проблем.
42. Ділова критика в менеджменті.
43. Природа організаційних змін та управління ними.
44. Природа та класифікація конфліктів.
45. Поняття стресу та управління ними.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Беляцкий Н.П. Менеджмент. Основы лидерства: учеб. пособие для студ. – Мн.: Новое знание, 2002. – 250 с.
2. Большаков А.С. Моделирование в менеджменте: учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по экон. спец. – М.: Инф. изд. дом «Филин», 2000. – 459 с.
3. Васькин А.А. Оценка менеджеров: учеб.-практ. пособие. – М.: Вид-во «Спутник», 2000. – 237 с.
4. Вейлл, Питер. Искусство менеджмента: пер. с англ. – М.: Сирич, 2002. – 204 с.
5. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Менеджмент в організації. – Київ, 2002. – 347 с.
6. Гірняк О.М., Лазановський П.П. Менеджмент: теоретичні основи і практикум. – К., 2003. – 468 с.
7. Гріфін Р., Яцура В. Основы менеджменту: підручник / наук. ред. В. Яцура, Д. Олесевич. – Львів, 2001. – 371 с.
8. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке: учеб. пособие / пер. с англ. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2000. – 272 с.
9. Жданов С.А. Механизмы экономического управления предприятием: учеб. пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 319 с.
10. Крамаренко В.І. Менеджмент. – К.: ЦУЛ, 2003. – 407 с.
11. Кредісов А.І. Історія вчень менеджменту. – Київ, 2001. – 260 с.
12. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Основы менеджменту: підручник. – К.: Академвидав, – 2003. – 416 с.
13. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Теоретичні та прикладні засади менеджменту. – Львів, 2002. – 248 с.
14. Наука управляти: з історії менеджменту. Хрестоматія: навч. посіб. / упоряд. І.О. Слепов; пер. з рос. Л.І. Козій, М.І. Матрохіна, П.Л. Піроженко. – К.: Либідь, 1993. – 304 с.
15. Подсолонко О.А. Менеджмент: теорія і практика. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 422 с.
16. Осовська Г.В. Основы менеджменту. – Київ, 2003. – 349 с.
17. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основы менеджменту: навчальний посібник. – К.: Вид-во «Кондор», 2006. – 664 с.
18. Скібіцька Л.І., Скібіцький О.М. Менеджмент: навч. посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 416 с.
19. Сладкевич В.П., Чернявський А.Д. Сучасний менеджмент організацій: навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 488 с.
20. Травин В.В., Дятлов В.А. Основы кадрового менеджмента. – М.: Дело, 1995. – 195 с.
21. Туленков М.В. Сучасні теорії менеджменту: навч. посібник. – К.: Вид-во «Каравела», 2007. – 304 с.
22. Федоренко В.Г. та інші. Основы менеджменту / за науковою редакцією проф. В.Г. Федоренка. – К.: Вид-во «Алерта», 2007. – 420 с.
23. Шпалинский В.В. Психология менеджмента: учеб. пособие. – М.: Изд-во УРАО, 2000. – 468 с.